

# Jälleenrakentajan jäljillä

Keruukilpailu  
talvi- ja jatkosodan jälkeiseen aikaan  
liittyvästä muistitiedosta 1.1.–31.12.2008



Miten talvi- ja jatkosota ovat vaikuttaneet  
Suomeen ja suomalaisuuteen?

Millaiset jäljet sota jätti sotilaisiin, kotirintamalla toimineisiin,  
sodan aikana tai heti sodan jälkeen syntyneisiin?

Näitä kysymyksiä selvitetään Suomen Akatemian tutkimus-  
hankkeessa *Sodan haavat – suomalaisten sotaveteraanien tarinat  
traumoista ja selviytymisestä.*

Talvi- ja jatkosodan muistoja on viime vuosikymmeninä tallennettu runsaasti. Sen sijaan sodan jälkeinen aika – sodasta paluu, jälleenrakennuksen aika ja 1950-luvun ilmapiiri – ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Nyt on aika kerätä kansalaisten muistikuvia ja käsityksiä, jotka liittyvät juuri tähän aikakauteen. Lisäksi kerätään muistoja sodanjälkeisistä unista.

Jälleenrakentajan jäljillä -kilpakeruussa kerätään sekä omakohtaisia kokemuksia että muilta, esimerkiksi omilta isovanhemmilta kuultuja muistoja tuosta ajasta – ikään, ammattiin tai sukupuoleen katsomatta. Tervetulleita ovat sekä rintamalla itse taistelleiden että kotirintamalla toimineiden kokemukset. Tärkeitä ovat myös sodan aikana lapsuutensa eläneiden tai sodan jälkeisinä vuosina syntyneiden lapsuuden muistikuvat.



Kirjoituksessa voi pohtia esimerkiksi seuraavia teemoja:

#### **UUDEN ELÄMÄN ALKU**

- Kertomukset sotilaiden kotiinpaluusta. Kuinka sotilaat sopeutuivat siviiliyhteiskuntaan?
- Millainen oli yleinen ilmapiiri yhteiskunnassa heti sodan jälkeen?
- Kuinka sota vaikutti vielä rauhan tultua arkielämään?
- Mitkä asiat tuntuivat vaikeimmilta, mistä taas ammennettiin voimaa tai jopa iloa?
- Kuinka sotaa muisteltiin?

#### **HENKINEN JÄLLEENRAKENNUS**

- Millaiselta tulevaisuus näytti heti sodan loppumisen jälkeen?
- Mikä auttoi ihmisiä jaksamaan eteenpäin?
- Millaisia olivat pelot ja toiveet sodan jälkeen?
- Kuinka ihanteet, ideologiat ja politiikka näyttäytyivät arkielämässä?
- Kuinka sota vaikutti miesten ja naisten väliseen kanssakäymiseen ja rakkauden tunteisiin? Entä kuinka perheen sisäinen ilmapiiri muuttui sodan myötä?

#### **AINEELLINEN JÄLLEENRAKENNUS**

- Miten rintamamiesten tai siirtolaisten asuttaminen vaikutti perheenne elämään?
- Mitä työtä arvostettiin ja kuinka materiaalista hyvinvointia pyrittiin kasvattamaan?
- Millainen oli ajan henki? Puhallettiinko yhteen hiileen vai tavoiteltiin omaa etua?
- Muistikuvat kansanhuollon toiminnasta. Koettiin materiaalista hyvin- vai pahoinvointia?
- Millainen oli tavallinen arkiviikko heti sodan jälkeen?

### SODASTA SELVIÄMISEN VUODET

- Kuinka suhtauduttiin sota-veteraaneihin ja sotainvalideihin, entä sotaorpoihin ja -leskiin?
- Sotalapset. Lasten sijoittaminen ulkomaille ja yhteydet omaisiin.
- Miten sota muutti naisen asemaa kotona ja työelämässä?
- Miten sodasta puhuttiin, mistä ei uskallettu tai haluttu puhua? Mistä asioista oli vaikea puhua?

### SODANJÄLKEISET UNET

- Millaisia sotaan tai jälleenrakennusaikaan liittyviä unia muistatte?
- Toistuivatko samat unet usein ja millaisissa tilanteissa?
- Kerrottiinko unista muille, kenelle?
- Miten uniin suhtauduttiin, millaisia tunteita ne herättivät ja koituiko niistä ongelmia?
- Kuinka kauan sotaan liittyviä unia nähtiin vai jatkuvatko ne yhä? Muuttuivatko unet ajan kuluessa?

### RAUHA, JÄLLEENRAKENNUS JA UUDEN SODAN UHKA

- Miltä rauhantulo tuntui, missä kuulit siitä, mikä oli ensimmäinen ajatuksesi?
- Millaisia vaikutuksia 1950-luvun atomipommiuhka ja asevarustelu aiheuttivat?
- Miten koit kylmän sodan ja sillä pelottelun? Millaisia huhuja esimerkiksi tiedustelupalveluverkostoista liikkui?
- Minkä merkityksen nykyään annatte jälleenrakennusajalle ja sotakokemukselle?
- Mitä hyvää tai pahaa sodasta seurasi? Mitä jälleenrakennusaika ja sota opettivat?

### MITÄ MUUTA HALUAT KERTOA

- Jäikö sodan tai jälleenrakennuksen ajalta muistoon sellaista, mistä ette ole tähän mennessä voineet kertoa oikein kellekään, mutta jonka haluaisitte tuoda tutkijoiden tietoon?



**Jälleenrakentajan jäljillä** -keruukilpailun järjestävät Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkisto, Tammenlehvän Perinneliitto ja Suomen Akatemian tutkimushanke (2008–2010): Sodan haavat – suomalaisten sotaveteraanien tarinat traumaista ja selviytymisestä 1939–2010.

## Vastausohjeet

Kirjoita vastauksesi A4-arkille vain paperin toiselle puolelle. Jätä vasempaan reunaan n. 4 cm ja oikeaan reunaan n. 1 cm marginaali arkistotoimenpiteitä varten. Älä käytä tarroja, teippejä tai niittejä. Kirjoita eri liuskalle taustatietosi: nimi, osoite, puhelinnumero tai s-posti, koulutus ja ammatti (myös entiset); syntymäaika ja -paikka sekä allekirjoitettu suostumuksesi siihen, että lähettämäsi aineisto arkistoidaan nimelläsi tutkimuskäyttöön Kansanrunousarkistoon. Kertynyt materiaali säilytetään arkistossa vain tutkijoiden käytettävissä.

Keräämme ensisijaisesti tekstejä, mutta otamme vastaan myös valokuvia, äänitteitä ja videotallenteita.

**Valokuvat:** Merkitse vastauksesi alkuun, pitääkö kuvat tai negatiivit palauttaa. Kirjoita jokaisesta kuvasta erilliselle paperille (ei kuviin) tärkeimmät tiedot: kuvausaika ja -paikka, aihe, henkilöt sekä kuvaaja. Kerro tarina, joka kuvaan liittyy! Lähetä myös negatiivit (kokonaisina negatiiviliuskoina) mikäli ne ovat käytössäsi. Valokuvien valokopioita tai laser-kopioita ei arkistoida kuva-arkistoon, mutta voit kuitenkin liittää niitä kirjoitukseesi halutessasi. Älä kiinnitä kuvia mihinkään – taitettu paperi tai kirjekuori on hyvä suoja. Jos kuva-aineisto on digitaalisessa muodossa, lähetä kuvatiedostot, älä niiden tulosteita. Saat lisäohjeita skannauksesta ja kaikesta kuvien lähettämiseen liittyvästä Kansanrunousarkiston kuva-arkistosta (p. 0201 131 286).

**Äänitteet:** Voit äänittää kertomuksesi C-kasetille, minidisc-levylle tai digitaaliseen muotoon (esim. wav- tai mp3- tiedostoksi) jollekin muulle tallennusalustalle. Sanele äänitteelle ensin haastattelu-aika ja -paikka. Kerro henkilötietosi ja mahdollisen haastateltavan henkilötiedot. Pyydä haastateltavalta suostumus siihen, että aineisto arkistoidaan hänen nimellään Kansanrunousarkistoon tutkimuskäyttöön. Merkitse nämä tiedot myös äänitteen koteloon ja kerro äänitteen sisältö lyhyesti erillisellä paperilla. Mahdollisia videoformaatteja ovat mm. VHS, S-VHS, Hi-8 sekä DV. Äänitteitä koskevat ohjeet koskevat myös videoaineistoja.

Lähetä vastauksesi **31.12.2008 mennessä** osoitteeseen SKS, Kansanrunousarkisto, PL 259, 00171 Helsinki tai sähköpostitse osoitteeseen keruu@finlit.fi. Merkitse kuoreen tai viestin aihekenttään tunnus ”Jälleenrakentajan jäljillä”.

Keruukilpailun tulokset julkistetaan keväällä 2009. Kaikkien vastaajien kesken jaetaan raha- ja kirjapalkintoja.

### Lisätietoja

Kansanrunousarkisto, p. 0201 131 240, keruu@finlit.fi  
Tutkija Jenni Kirves, p. 050 359 157, jenni.janatuinen@helsinki.fi

Valokuvat: yksityiskokoelma